

ANÀLISI

QUADERNS DE COMUNICACIÓ I CULTURA

23

Dossier: Les telenovel·les catalanes 🌹 Els
serials catalans: un nou producte amb
denominació d'origen 🌹 La ficción nacional,
por fin a escena 🌹 Les telenovel·les catalanes:
entre el serial i el relat de costums 🌹 De la
llengua catalana a les sèries de televisió 🌹
Novelas y telenovelas: el caso brasileño en el
contexto latinoamericano 🌹 Un film amateur
sobre la premsa: *Diaris*, de Joan Salvans 🌹 El
proyecto de la Sociedad de la Información en
su contexto 🌹 La influencia de las actitudes
profesionales del periodista español en las
noticias 🌹 L'estructuració de les audiències a
través del format cultural de la televisió

Anàlisi

Anàlisi : quaderns de comunicació i cultura / Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Ciències de la Informació. Departament de Teoria de la Comunicació. — 1 (1980-). — Bellaterra (Barcelona) : Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1980- . — 23 cm

Semestral. — A partir del núm. 10/11 (desembre 1987) el Departament de Periodisme de la Facultat de Ciències de la Informació assumeix la responsabilitat de la publicació. — A partir del núm. 15 (desembre 1993) el nom canvia per: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació, de la Facultat de Ciències de la Comunicació.

ISSN 0211-2175

I. UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. Facultat de Ciències de la Informació (Bellaterra)

II. UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. Facultat de Ciències de la Comunicació (Bellaterra)

1. Mitjans de comunicació de massa

007

Director

Jordi Berrio

Sotsdirectors

Lluís Badia i Joana Gallego Ayala

Assessors científics

Romà Gubern, Carlo Marletti,

Jesús Martín-Barbero, Miquel de Moragas

Consell de redacció

Héctor Borrat Mattos,

Lluís-Albert Chillón Asensio,

Josep Lluís Gómez Mompert,

Daniel E. Jones, Rosario de Mateo,

Marcial Murciano Martínez,

Miquel Rodrigo Alsina,

Joan Manuel Tresserras Gaju

Secretaris de redacció

David Vidal, Anna Clua

Direcció del Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació

Josep Lluís Gómez Mompert (director),

Lluís Badia Avellaneda, Lluís-Albert Chillón

Asensio, Vicens Rabadan Gallego

Redacció

Revista Anàlisi

Facultat de Ciències de la Comunicació

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel.: 93 581 15 45. Fax: 93 581 20 05

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Biblioteques

Secció d'Intercanvi de Publicacions

Edifici A

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel.: 93 581 1193. Fax: 93 581 20 00

Subscripcions

Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Publicacions

Edifici A

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel.: 93 581 10 22. Fax: 93 581 20 00

Coberta

Loni Geest & Tone Høverstad

Composició i filmació

MCMXCII, S.A.

c/ de l'Art, 81, local

08041 Barcelona

Edició i Impressió

Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Publicacions

Edifici A

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel.: 93 581 15 96. Fax: 93 581 20 00

Dipòsit legal: B. 19.464-1980

ISSN 0211-2175

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Imprès en paper ecològic

Índex

Anàlisi: quaderns de comunicació i cultura

Núm. 23, p. 1-202, 1999, ISSN 0211-2175

Les paraules clau són en llenguatge lliure

S'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines de l'índex

11-14 Pròleg

Dossier. Les telenovel·les catalanes

17-24 **Gallego, Joana** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació)

Introducció. Els serials catalans: un nou producte amb denominació d'origen. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 17-24.

La introducció d'aquest dossier pretén situar els serials catalans en el context en què es produeixen. A més de presentar els diferents articles que el componen, intenta fer una reflexió sobre les diferències fonamentals amb el *culebrón* llatinoamericà, així com donar algunes hipòtesis sobre les causes de l'èxit popular i l'acceptació intel·lectual d'aquests productes. Segons l'autora, el serial català deu gran part del seu èxit a la presentació d'una societat oberta, integradora i normalitzada, amb la seva pròpia llengua i els seus costums, que la diferencien com a país dins el marc de l'Estat espanyol. La resta de l'èxit popular es basa en la sàvia combinació d'elements de la pròpia cultura i les passions humanes més universals.

Paraules clau: serials, telenovel·la, *culebrón* català.

Introduction. Catalan Soap Operas: A new product with «appellation d'origine»

The introduction to this dossier intends to locate Catalan soap operas within the context where they are produced. Apart from introducing the different articles that form this report, this introduction tries to reflect on the basic differences between Catalan daytime serials and the so-called Latin-American *culebrón* (*telenovela*, serial drama). Furthermore, this dossier suggests some hypotheses about the causes of the popular success and intellectual approval of these products. According to the author, the Catalan daytime drama success is due, to a large extent, to the presentation of an open society, integrative and normalized, with its own language, manners and customs. This society makes a difference as a country within the frame of the Spanish state. The rest of this popular success is based upon the wise combination of elements from own culture and the most universal human passions.

Keywords: soap opera, *telenovela*, Catalan *culebrón*.

- 25-57 **Vilches, Lorenzo; Berciano, Rosa A.; Lacalle, Charo** (Equipo de EUROFICTION) (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació)
La ficción nacional, por fin a escena. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 25-57.

En Europa se vive un momento particularmente competitivo en el campo de la producción de series de ficción nacional frente a la tradicional ocupación de las pantallas por parte de la industria norteamericana. En este momento España ha pasado a ocupar el tercer lugar en horas de producción de ficción propia entre los países europeos. Las empresas y creadores del audiovisual en Cataluña han jugado un papel clave en el despegue de la industria nacional. Este trabajo intenta proponer una mirada de conjunto sobre la producción de ficción nacional o televisiva en Cataluña, España y Europa, resaltando los elementos comparativos del análisis y la identificación de las principales tendencias que pueden perfilarse en el futuro próximo.

Palabras clave: televisión, producción, ficción, Cataluña, España, Europa.

National Fiction: At last to Stage

At present, Europe lives a especially competitive time within the frame of national fiction serial dramas production, as opposed to the traditional TV-screens occupation by North American industry. Spain holds the third place in own fiction production hours among European countries. In Catalonia, audio-visual companies and creators have played a crucial role in the launching of national industry. This work suggests an overview of national television fiction production in Catalonia, Spain and Europe. Its aim is to emphasize comparative elements in the analysis and the identification of main tendencies that can take shape in the near future.

Keywords: television, production, fiction, Catalonia, Spain, Europe.

- 59-72 **Ortega Lorenzo, Marta** (Universitat Autònoma de Barcelona. Centre d'Estudis Demogràfics)
Les telenovel·les catalanes: entre el serial i el relat de costums. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 59-72.

L'autora fa un repàs a l'origen de les telenovel·les catalanes, les característiques i l'evolució del gènere des que va començar a produir-se en el marc de la Televisió de Catalunya (TV3), l'any 1994. L'article cerca una definició del gènere a Catalunya, al qual qualifica de «costumista quotidià», amb certa càrrega de passional. S'explica l'estratègia programàtica del canal autonòmic, així com es treballa en la indústria de ficció des del moment en què s'elabora la «bíblia» o text bàsic, fins a l'enregistrament dels diferents capítols. També es donen dades sobre la resposta del públic envers aquest nou producte, així com del tipus de valors socials que els productors i guionistes volen transmetre. L'emissió de la primera sèrie de producció catalana, *Poble Nou*, es va convertir en un fenomen social, i es va iniciar una fórmula de telenovel·la que ha funcionat amb les tres següents produccions de llarga durada, *Secrets de família*, *Nissaga de poder* i *Laberint d'ombres*.

Paraules clau: telenovel·la catalana, ficció naturalista, guionistes, audiència, *Poble Nou*.

Catalan Soap Operas: Between Serial Dramas and Domestic Novel

The author looks over Catalan soap operas origin, features and evolution of this television genre from its production beginning, in 1994, within the frame of Tele-

visió de Catalunya (TV3). This article searches a definition of this genre in Catalonia, describing it as “daily genre of manners”, with a certain passionate charge. The programming strategy of this autonomous television channel is explained as well as the way of working in fiction industry from the moment when the «bible» or basic text is prepared until the recording of the different chapters. This article also offers data about the audience response towards this new product and the social values type that producers and screenplayers want to transmit. Broadcasting of the first Catalan production soap opera, *Poble Nou*, became a real social phenomenon and meant the beginning of a daytime drama formula that kept on working with the three following film productions: *Secrets de família*, *Nissaga de poder* and *Laberint d'ombres*.

Keywords: Catalan daytime drama, naturalistic fiction, screenplayers, audience, *Poble Nou*.

73-92 **Paloma i Sanllehi, David** (Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Ciències de la Comunicació)

De la llengua catalana a les sèries de televisió. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 73-92.

Amb més de quinze anys d'experiència, Televisió de Catalunya ha posat en contacte el conjunt de la població catalanoparlant amb unes varietats i uns registres propis de la llengua catalana però fins aleshores impropis, en gran part, de la comunicació pública adreçada a tots els ciutadans. En aquest article es pretén analitzar el model de llengua que ens ha ofert la televisió catalana per mitjà d'una mostra de telenovel·les (també anomenades *culebrones* o *colobrots*), tant de producció pròpia com de producció aliena. Al capdavant, s'intenta descobrir les raons lingüístiques que presideixen les sèries de televisió en general i que sens dubte contribueixen a convertir-les, cada cop més, en un autèntic fenomen de cultura de masses.

Paraules clau: televisió, llengua catalana, telenovel·la, cultura de masses.

From Catalan language to television serials

With a background of more than fifteen years, Televisió de Catalunya has established contact between Catalan-speaking population as a whole and own Catalan linguistic variety and registers. Those registers that, to a large extent, used to be improper of public communication addressed to all citizens. The aim of this article is to analyze the language pattern offered by the Catalan television by means of a soap opera sample (in Catalan *culebrons* or *colobrots*), whether national or foreign productions. After all, this article tries to discover the linguistic reasons that manage general television serials. Those reasons certainly contribute more and more to converting serials in an authentic phenomenon of mass culture.

Keywords: television, Catalan language, soap opera, mass culture.

93-103 **Fonseca, Maria do Carmo; Miranda-Ribeiro, Paula** (Universidade Federal Minas Gerais, Belo Horizonte, Brasil. Departamento de Demografia; Centro de Desenvolvimento e Planejamento Regional)

Novelas y telenovelas: el caso brasileño en el contexto latinoamericano. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 93-103.

En el text «Novelas y telenovelas: el caso brasileño en el contexto latinoamericano» las autoras hacen un recorrido histórico de la evolución de un género que, a pesar de su origen radiofónico, ha adquirido en la televisión las máximas cuotas de popularidad. Las autoras establecen las características de las telenovelas brasileñas, así como un intento de aproximación a las diferencias y similitudes con las producciones de otros países latinoamericanos. Finalmente, el texto reflexiona sobre la interacción existente entre autores, actores y público, e intenta poner de relieve la enorme penetración social de un producto que ha logrado incorporar aspectos de la vida social hasta lograr una simbiosis perfecta entre ficción y realidad.

Palabras clave: telenovela, producción, historia de las telenovelas, telenovela latinoamericana.

Domestic novels and *telenovelas*: The Brazilian case within Latin American context

In "Domestic novels and *telenovelas*: The Brazilian case within Latin American context" the authors make a historical trip along the evolution of a genre that, although its origin was in radio broadcasting, today it has acquired maximum popularity rates in television. The authors present features of Brazilian soap operas and try to approach the differences and similarities with productions from other Latin-American countries. In the end, this text reflects on current interaction among authors, actors and audience. It also emphasizes the huge social penetration of a product that has managed to incorporate social life aspects until it has achieved a perfect symbiosis between fiction and reality.

Keywords: *telenovela*, production, soap operas history, Latin-American serial dramas

Miscel·lània

Articles

- 107-135 **Espinet i Burunat, Francesc** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània)
Un film amateur sobre la premsa: *Diàris* (els germans Salvans i els cineïstes terrassencs en temps republicans). *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 107-135.

Estudi de detallat d'un film amateur que tracta sobre la premsa escrita a la Barcelona republicana. Conté una contextualització de la història social i política, però d'una manera especial, dels aspectes de la vida quotidiana que afecten la cinematografia amateur. Assenyala la feblesa de la indústria cinematogràfica a causa de les inhibicions de la burgesia catalana i remarca, per contrast, la puixança del cinema amateur que es realitza en el si de la rica trama d'entitats que existeix al país i també per l'afecció de moltes persones privades. Aquest és el cas dels germans Salvans. El film que analitza és de Joan Salvans. En l'estudi s'hi incorpora els minuts que dedica a cadascuna de les parts. Hi surt com es confecciona la premsa de Barcelona, com es distribueix i es consum. També s'hi fa referència a la ideologia que les diferents capçaleres defensen i la manera com els lectors troben representada la seva.

Paraules clau: cinema amateur, cinema professional, Segona República i indústria cinematogràfica a Catalunya, cinema a Terrassa, diàris, distribució, lectura, Joan Salvans.

An amateur film about press: *Diaris* (Salvans Brothers and film producers from Terrassa in Republican era)

Study in detail of an amateur film about written press in Republican era in Barcelona. It contains a contextualization of social and political history, but in a special way, of aspects from everyday life that influence the amateur cinematography. This study remarks the weakness of movie industry due to Catalan bourgeoisie inhibitions but, at the same time, emphasizes the rise of amateur movies produced within the rich entity scheme of the country also due to many private sources liking. This is the case of Salvans Brothers. The analysed film has been produced by Joan Salvans. This study includes the minutes devoted to each part: how the press is made in Barcelona, its distribution and its consumption. Finally, two elements are referenced: the ideology that different headings defend and the way the readers find their ideology represented.

Keywords: amateur movies, professional movies, 2nd Republic and movie industry in Catalonia, movies in Terrassa, journals, distribution, reading; Joan Salvans.

137-149 **Becerra, Martín** (Universidad Nacional de Quilmes. Argentina) El proyecto de la Sociedad de la Información en su contexto. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 137-149.

En el presente texto se analiza el proyecto de la Sociedad de la Información tal como ha sido formulado por la Comisión Europea y por la Organización para la Cooperación y el Desarrollo Económico. Como iniciativa política, la llamada Sociedad de la Información está basada en el dominio de las ideas fuerza de la desregulación, la liberalización y la competitividad internacional. En un nivel económico, el proyecto es sostén del modo de desarrollo informacional, en el que la información aparece como el revulsivo productivo medular en las últimas tres décadas. Para realizar el análisis de un proyecto que es al mismo tiempo un proceso social, se propone un marco explicativo articulado por la economía política de la comunicación y se discute tanto el abordaje culturalista como el tecnologista. El artículo sostiene que la Sociedad de la Información no puede ser entendida sino inserta en el contexto de las tensiones y conflictos desencadenados en su desarrollo.

Palabras clave: Sociedad de la Información, liberalización, competencia, política de comunicación, rentabilidad.

The Information Society project within its context

This text analyses the Information Society Project just the way it has been formulated by the European Commission and the European Cooperation and Development Organisation. As a political initiative, the so-called Information Society is based upon the domain of ideas such as: deregularization force, liberalisation and international competitiveness. In an economic level, the project supports the informational development way, where information has appeared as a medullary production revulsive in last three decades. In order to prepare the analysis of a project that, at the same time, is a social process this text suggests an explanation frame articulated by communication political economy. Whether cultural or technological approaches are discussed. This article affirms that Information Society cannot be understood but implemented into the strain and conflict context caused during its development.

Keywords: information society; liberalisation; competition; communication politics; profitability.

- 151-170 **Canel, María José; Sánchez-Aranda, José Javier** (Universidad de Navarra. Departamento de Comunicación Pública)
La influencia de las actitudes profesionales del periodista español en las noticias. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 151-170.

Apoyado en un sondeo de carácter nacional realizado a 1.000 periodistas españoles, el artículo analiza cuáles son las percepciones que los profesionales de la comunicación tienen de su papel en la sociedad. La revisión de los datos lleva a añadir una cuarta categoría a la tipología tradicional de actitudes profesionales (difusor de información, adversario del poder, defensor de valores): los periodistas españoles son también intérpretes de la realidad. Tomando estas categorías como variables dependientes, el análisis de datos permite definir qué tipo de elementos, tanto de carácter individual (edad, sexo, educación, etc.) como redaccional (rutinas por las que se decide la noticia, percepción de la redacción, influencia del director, etc.) pesan en la percepción del rol del periodista. Por último, se analiza en qué medida las actitudes profesionales influyen en las prácticas periodísticas.

Palabras clave: actitudes profesionales periodísticas, periodismo, medios de comunicación, sociología de redacciones, comunicación política.

Spanish Journalists Professional Attitudes and Newsmaking

Research on professional attitudes has tried to conceptualise journalistic role conceptions in order to identify the degree of professionalism with which journalists can prevent their autonomy from external influences. Traditional typologies distinguish the neutral orientation versus the participant; the adversarial, from the interpretative and from the disseminator. Do traditional journalistic role conceptions apply today? This paper is based on survey data that suggest that, although the picture appears to be similar to that of a decade ago, there are some slight differences. A fourth category which differentiate the interpretative from an advocate role is added. The paper analyses first, which variables (both individual and collective) predict professional attitudes; second, to what extent professional attitudes influence on news content.

Key words: journalists professional attitudes, sociology of newsrooms, journalism, newsmaking.

- 171-187 **Farré i Coma, Jordi** (Universitat Pompeu Fabra. Àrea de Teoria de la Comunicació. Departament de Periodisme i de Comunicació Audiovisual)
L'estructuració de les audiències a través del format cultural de la televisió. *Anàlisi*, 1999, núm. 23, p. 171-187.

L'estudi de qualsevol relació interactiva i simbiòtica presenta una complexitat extrema. El seu caràcter processual i dinàmic en fa difícil l'anàlisi dialèctica sense caure en l'esbiaixament. L'intricat audiències-televisió mostra exemplarment aquesta segmentació i parcialització en les seves formes de coneixement. Per tal d'avançar en una reconceptualització sintètica de les audiències de televisió, es proposa l'aplicació de la lògica estructuracionista, manllevada de Giddens, la qual atorga prioritat ontològica a l'agència social. A continuació es retraten les apories emergents en el model dominant sobre audiències (*Ratings Analysis*) i en la seva contrapartida crítica més radical (*Reception Analysis*). A l'últim, s'introdueix en consonància amb l'anàlisi estructuracionista la teoria de la mediació a través dels formats

d'Altheide i Snow la qual pot manifestar-se com a punt d'intermediació entre les audiències i la televisió amb unes potencialitats inexplorades vers una reformulació teòrica realista i crítica.

Paraules clau: audiències, televisió, estructuració, cultura, vida quotidiana, format.

Audience structures through cultural television format

The study of any interacting and symbiotic relationship presents an extreme complexity. The procedural and dynamic nature of this relationship makes difficult the dialectical analysis without straying from the point. The confusing connection audience-television shows in an exemplary way this segmentation and partialness in its knowledge forms. In order to advance in a new synthetic conceptualisation of television audiences, this study suggests the application of structuralist logics, borrowed from Giddens, that grants ontological priority to social agency. The aporia arising from dominant model about audiences (*Ratings Analysis*) and from the most radical critical compensation (*Reception Analysis*) are then portrayed. Finally, the theory of mediation through Altheide and Snow formats is introduced in harmony with the structuralist analysis. This theory can be shown as an intermediation point between audiences and television with unexplored potentialities towards a new realistic and critical formularisation.

Keywords: audiences, television, structures, culture, everyday's life, format.

189-201 Ressenyes

Armand Balsebre; Manuel Mateu; David Vidal. *La entrevista en radio, televisión y prensa* (Albert Chillón).

Manuel Castells. *La era de la información. Economía, sociedad y cultura* (Jordi Berrio).

Enric Saperas. *Manual básico de Teoría de la Comunicación* (Mario Pérez Gutiérrez).